

Villrein (*Rangifer tarandus*)

Villreinen er symbolet på livskraft og et vel fungerende fjelløkosystem. Bestanden i Norden er blitt sterkt redusert de siste 150 år pga konkurranse med tamrein og jaktpress. I dag er villrein utryddet i Nord-Norge, Sverige og Finland. De siste årtiene har en sterk fragmentering av fjellet ført til at våre tre opprinnelige villreinområder i Sør-Norge er blitt oppdelt i 23 mindre områder. Kraftlinjer, veier, jernbane, hyttebyer og vassdragsregulering er inngrep som snevrer inn reinens leveområder og som fører til at trekkveier mellom områder stenges. Slike barrierer må fjernes for å gjenåpne områder som villreinen ikke kan bruke i dag. I tillegg til aktiv restaurering av leveområder og trekkveier må en helhetlig forvaltning av villreinområdene etableres. Dette må omfatte byggeforbud i villreinområder og bufferzoner samt restriksjoner og kanalisering av scootertrafikk og annen utendørsaktivitet.

Faktaark

September 2004

Villreinen – fjellets nomade

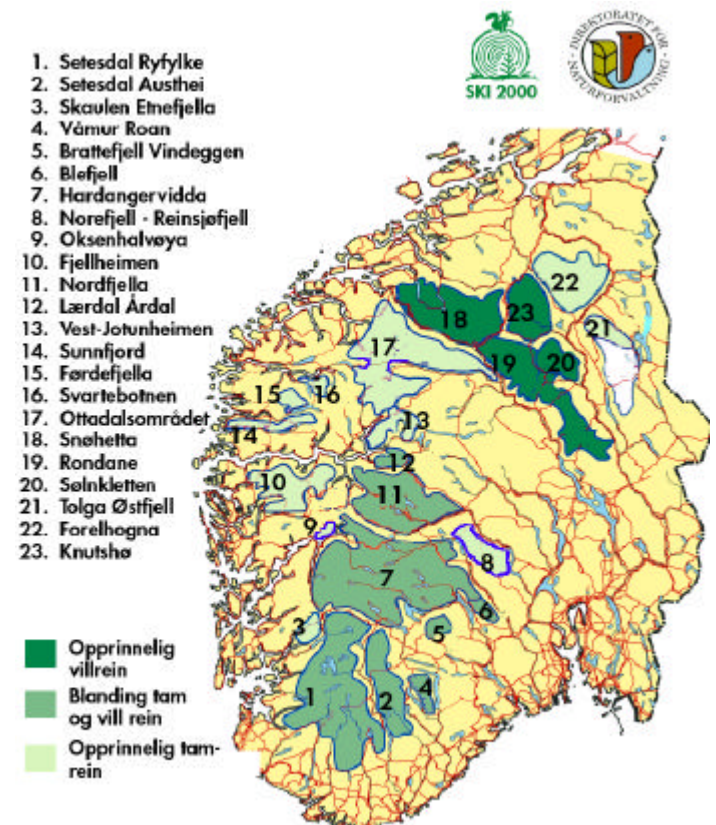
Villreinen var et av de første dyra som kom til landet etter siste istid. I reinens fotspor fulgte jerv og mennesker. Vår rein er et nomadisk flokkdyr med ekstreme tilpasninger til et liv i høyfjellet. Flokkene vandrer mellom ulike beiteområder og kan ha rotasjonssykluser på opp til 20-30 år mellom bruk av samme vinterbeite. Dermed ligger områder ubrukt over lengre perioder for å komme seg igjen etter intensiv beiting. Simlene har spesielle kalvingsområder og under kalvingen beiter hanndyra i såkalte bukkeflokker. Flokkenes størrelse og sammensetning varierer derfor med årstidene. Reinen tåler svært lave temperaturer. Selv i minus 50° C trenger den ikke å øke stoffskiftet. Pelshåra er hule og luftfylte, noe som øker varmemagasineringsen betydelig. Store og brede klauver bærer godt i snøen og brukes også til å grave fram mat vinterstid. Flokkadferd er også et godt vern mot jerv og ulv. Som en av våre mest sky og ekstremtilpassa arter er også villreinen svært sårbar overfor fysiske inngrep og forstyrrelse i sine etter hvert sterkt begrensede leveområder.

Utbredelse og status

Opprinnelig fantes villrein bare på den nordlige halvkula. Arten er inndelt i to hovedgrupper: 1) tundrareinen lever hovedsaklig nord for barskogbeltet eller i fjellene og 2) skogreinen, som lever i barskogområder. Rein er delt inn i sju underarter og to av disse lever i Norge. Det er tundraformen, europeisk villrein (*R. t. tarandus*), som vi finner i de sørnorske fjellområdene og Svalbardreinen (*R. t. platyrhynchus*), som bare finnes på Svalbard. Begge disse tilhører gruppa tundrarein. Bestanden med Svalbardrein teller omkring 8500 dyr og er geografisk isolert fra annen rein.

For 300 år siden fantes det vill tundrarein i alle fjellområdene i Norden og i nordlige deler av Norge, Sverige og Finland. I dag finnes villrein bare i Sør-Norge. Nord for Dovre finnes bare tamrein. Sterkt jaktpress samt konkurranse om beitearealene fra tamrein utover 1800-tallet førte til at villreinen ble utryddet i Nord-Norge, Sverige og Finland. Villreinen var fredet i perioden 1902-1906, noe som førte til en økning av antall dyr. Hard jakt førte til ny nedgang, og rundt 1920 var det trolig bare rundt 2700 dyr igjen i Norge. Deretter økte bestanden jevnt men mange områder fikk stor innblanding av tamrein, som har en genetisk innblanding av skogsrein i seg. Derfor er det genetiske ulikheter mellom dagens mange delbestander (se figur). På 1960-tallet var totalbestanden oppe i over 60000 dyr og enkelte områder som Snøhetta og Hardangervidda hadde sterk overbeiting. I dag er bestanden nede på under 30000 vinterdyr.

Opprinnelig var det tre hovedutbredelsesområder for rein. I dag er disse oppstykket i hele 23 mindre områder.

Villreinens leveområder forsvinner

Bit for bit bygges villreinens leveområder ned. Veier, jernbane, vassdragsregulering, kraftlinjer, hyttebyer, skianlegg, scootertraseer, stier og løyper bidrar til å splitte opp leveområdene til stadig færre og mindre enheter. I løpet av 1900-tallet er det estimert at villreinen har mistet hele 50 prosent av vinterbeitene.

Rv 7 over Hardangervidda er en barriere for villreinen.

Effekter av menneskelige inngrep

Hyttfelt/turistanleg: unnvikelsessone på fem km, mer for simler med kalver. Tap av beitearealer.

Vei og jernbane: unnvikelsessone på tre til fem km på hver side. Medfører tap av beitearealer og trekkveier.

Turist- og snøscooterløyper: genererer ferdsel og medfører unnvikelsessone på minst to km på hver side.

Vannmagasiner: neddemming medfører tap av areal og kan avskjærer trekkveier. Økt båttrafikk og fersel.

Kraftledninger: unnvikelsessone på to og en halv km på hver side. Tap av beitearealer og trekkveier.

Resultatet av disse inngrepene er:

- Direkte og indirekte tap av beitearealer.
- Direkte og indirekte tap av trekkveier.
- Overbeiting i gjenværende områder.
- Nedsatt reproduksjon og kondisjon, stress og sultedød.
- Reduksjon av bestander ved nedskyting.
- Genetisk utveksling mellom delområdene opphører

Inngrepene har negative barriereeffekter og fører til fragmentering av leveområder. Dette virker på to ulike nivåer:

- Barrierer mellom fjellområder eduserer reinens vandringer og hindrer utveksling av dyr (genetisk). Eksempel er mellom Snøhetta og Knutshø, der vei og jernbane i Drivdalen hindrer vandring.
- Gjenværende områder blir dermed helårsbeiter når trekkveiene stenges. Disse områdene blir overbeitet og vegetasjonen får ikke hvileår for å bli restituert.

Tiltak for å bedre forholda for villreinen:

Norge har et internasjonalt ansvar for villrein fordi mer enn 25 prosent av Europas bestand finnes her. For å bedre forholdene for den norske av alle arter trengs det en bedre forvaltning. I et fungerende økosystem må villreinen kunne vandre mellom ulike leveområder. For å opprettholde samspillet mellom rein, jerv, fjellrev, smågnagere og planter må dette gjøres:

- etablere en helhetlig forvaltning der vi skiller mellom arealer som skal bevares som natur og villreinområder og arealer som kan bebygges
- restaurering av natur og villreintrekk for å gjenskape de sentrale villreinområdene (f.eks. Rv7-problematikken på Hardangervidda og vei/jernbane-problematikken i Snøhetta-Knutshøområdet)
- se alle små og store inngrep i sammenheng på tvers av kommune og fylkesgrenser og foreta overordna konsekvensutredninger og konklusjoner ut fra dette.
- innføre byggeforbud innenfor villreinområdene, i områder som på sikt skal restaureres og i buffersoner
- Fleksible turstier og løypenett med muligheter for stenging i sårbare perioder
- klare restriksjoner og kanalisering av scootertrafikk

WWF-Norge

har bærekraftig forvaltning av biologisk mangfold som formål. Vi er med et tyvetalls ansatte det største kompetansesenteret på biologisk mangfold blant frivillige organisasjoner i Norge. WWF er verdens største frivillige naturvernnettverk, med nærmere fem millioner medlemmer og rundt 1000 prosjekter i vel 100 land.

Du kan bli medlem i WWF på www.wwf.no, eller ved å kontakte oss på adressen under. Som medlem får du vårt magasin "Verdens natur" fire ganger i året. Ved å ringe 820 41 830 støtter du vårt arbeid med kr. 50,-.

KRISTIAN AUGUSTS GATE 7A
POSTBOKS 6784 ST OLAVS Plass
0130 OSLO WWW.WWF.NO
TLF 22 03 65 00 FAX 22 20 06 66

Nyttige internettadresser om villrein:

- <http://www.wwf.no/core/200409/03.asp>
- <http://www4.nina.no/visa/default.htm>
- <http://www.naturforvaltning.no/>
- <http://www.nina.no/>

